

Vojtěch KYNCL, *Akce Ležáky. Obyčejná vesnice*, Diplomová práce Historický ústav FF Jihočeské univerzity, České Budějovice 2007, 193 s., včetně 24 černobílých fotografií.

Posudek vedoucího diplomové práce:

Diplomant Vojtěch Kyncl v předložené diplomové práci *Akce Ležáky. Obyčejná vesnice* plně zužitkoval svůj dlouhodobý zájem o československé, resp. středoevropské moderní dějiny. Zaměřil se na svůj rodný kraj a přináší tak nejeden ze svých zajímavých poznatků a výsledků svého dlouhodobého historického bádání. Na osobnosti diplomanta je velice sympatické, že již jako středoškolský student zahájil pečlivý a dlouhodobý sběr informací od pamětníků let okupace a odboje 1938-1945 v podobě orálních dějin. Úspěšně vytěžil celou řadu materiálů, zejména ze Státního oblastního archivu v Zámrsku, z Národního archivu v Praze a z pražského Archivu ministerstva vnitra. Stranou svého zájmu neponechal ani řadu regionálních muzeí. Díky svému stipendijnímu studijnímu pobytu na univerzitách (Berlín a Jena) se zaměřením na germanistiku a historii získal a nashromáždil mnohé velice cenné informace přímo z německých archivů, zejména z Bundesarchivu v Berlíně a z Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltung v Ludwigsburgu. Důležité a mimořádně přínosné bylo, že se seznámil s aktuálním stavem poznání a současného výzkumu fašismu a nacismu v Evropě, které přináší především zejména, bohužel česky málo přístupná německá a anglosaská literatura. Jeho dalším přínosem bylo adekvátní využití pro stav a situaci tzv. Protektorátu Čechy a Morava.

V **Úvodu** své DP diplomant stručně naznačuje motivy vzniku celé práce. V první kapitole **Zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich** (s. 3-6) je přehledně přiblížen životopis a nástup SS-Obergruppenführera na post zastupující říšského protektora. V druhé kapitole, nazvané výstižně **Výsadky a odbojové skupiny** (s. 7-23) se autor zaměřil na následující podkapitoly: 2.1 Výsadcář František Pavelka a pardubické gestapo, 2.2 Neúspěšné působení Pavelky na území Protektorátu, 2.3 Příprava operace Silver A: 2.3.1 První kontakt s domácím prostředím, 2.3.2 Spekulace o umístění vysílací stanice Libuše. 2.3.3 Rozšíření okruhu spolupracovníků a převoz Libuše do lomu Hluboká, 2.4 Ležácká odbojová skupina, 2.4.1 Zprovoznění vysílací stanice „Libuše“, 2.4.2 Působení desantu v Ležákách a jeho vnímání obyvatelstvem, 2.4.3 Děti v roli aktivních pomocníků a svědků, 2.4.4 Rozšiřování sítě odbojářů v blízkém okolí Ležáků. Ukazuje v ní mimořádně náročnou práci a život výsadků z Velké Británie a jejich podporu domácím odbojem.

Kapitola třetí **Bezpečnostní aparát** (s. 24-45) se člení následovně: 3.1 Gestapo jako účinný nástroj státní moci, 3.2 Dosažitelnost pramenů k výzkumu pardubické služebny gestapa, 3.3 Vznik služebny a archivně doložitelné životopisy jejích zaměstnanců, 3.3.1 Vnitřní uspořádání služebny – jednotlivá oddělení a referáty, 3.4 Všední den úředníka gestapa a jeho zakotvení v prostředí Oberlandrat Pardubitz, 3.4.1 Gerhard Clages, 3.4.2 Walter Lehne, 3.4.3 Walter Kröger, 3.4.4 Ostatní členové služebny, 3.4.5 Pomocný personál služebny, 3.5 Vývoj násilí na pardubické služebně, 3.5.1 Obecné znaky agrese úředníků policejní složky, 3.5.2 Byrokraté a vrazi v Pardubicích, 3.6 Pardubická služebna SD. Úspěšně sleduje celý nacistický gestapácký aparát, včetně jeho každodenního života a chování jeho příslušníků, ve kterém se projevuje i jejich vlastní rozhodování („Täterforschung“).

Čtvrtá kapitola **Konfidenti** (s. 46-63) přibližuje následující podkapitoly: 4.1 Dělení konfidentů na V-Leute a ostatní, 4.2 Typy konfidentů, 4.3 Nejpočetnější aktivistické organizace v obvodu pardubického gestapa, 4.3.1 Vlajka, 4.3.2 Árijská pracovní fronta, 4.3.2.1 Organizovaní členové, 4.3.2.2 Vznik a působení Árijské pracovní fronty – Bedřich Opletal, 4.3.2.3 Ideové představy Árijské pracovní fronty, 4.3.2.4 Okresní úroveň Árijské pracovní fronty – Karel Holfeuer. Zde zachycuje jak rysy obecné, platné pro celý tzv. protektorát, ty i rysy specifické, platící především pro zkoumanou oblast.

Pátá kapitola **Silver A a atentát** (s. 64-71) přibližuje činnost výsadkářů až do 27.5.1942 (5.1 Aktivita Silveru A – jaro 1942, 5.2 Atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha). Šestá kapitola nazvaná **Ochranná policie a vykonávání exekucí v průběhu Heydrichiády** (s. 72-101) ve dvou podkapitolách, dále ještě členěných: 6.1 Vila Zámeček, 6.1.1 Poválečné vyšetřování a použité prameny, 6.1.2 Struktura ochranné policie, 6.1.3 Popis ubikací a místa poprav, 6.1.4 Diváci a pomocníci, 6.1.5 Sociální prostředí členů policejní jednotky, 6.2 Exekuce, 6.2.1 Výběh popravicích, 6.2.2 Příprava popraviště, 6.2.3 Vydání rozkazů, 6.2.4 Provedení poprav, 6.2.5 Psychický tlak jako následek poprav, 6.2.6 Odvoz a likvidace obětí, 6.2.7 Úklid popraviště a suvenýry, 6.2.8 „Černý anton“ jako personifikace vražd, podrobně mapuje popravu českých vlastenců v době tzv. velké Heydrichiády na Pardubicku.

Sedmá kapitola příznačně nazvaná **Zatýkání v Ležákách a likvidace obce** (s. 102-160) v sedmi podkapitolách, dále ještě specifikovaných: 7.1 Odvezení vysílačky Libuše z ležáckého mlýna, 7.2 19. červen a 20. červen 1942, 7.3 21. červen, zatčení mlynáře Švandy, 7.4 Události z 21. na 22. června v souvislosti se sebevraždou strážmistra Kněže, 7.5 22. červen a zatčení rodinných příslušníků odbojářů, 7.6 Informace pro Berlín, 7.6.1 Večeře u Vůdce, 7.6.2 Podání informací berlínské centrále o nalezení radiopřijímače, 7.7 24. červen

1942 – likvidace obce Ležáků, 7.7.1 Vypálení obce, 7.7.2 Příjezd obyvatel do Pardubic, 7.7.3 Poprava, 7.7.4 Odjezd dětí a jejich likvidace, 7.8 Dohra, 7.8.1 Situace zatčených odbojářů mezi 25. červnem až 1. červencem, 7.8.2 Potůčkovi poslední dny, 7.8.3 Případ Bohdašín-Kočiny, 7.8.4 Smrt Jiřího Potůčka a komunistický rozsudek nad Karlem Půlpánem, 7.8.5 Poprava zatčených odbojářů 2. července, 7.9 Udání, 7.9.1 Člen APF Karel Andrák, 7.9.2 Průběh vyšetřování, 7.9.3 Žaloba, 7.9.4 Člen SD Otakar Pavlas, přibližuje mimořádně tragický osud obyvatel osady Ležáky. Pregnantně evokuje červnové události roku 1942, období, kdy nacistická wehrmacht nezadržitelně pochodovala na východní frontě ke Kavkazu a Stalingradu.

Velice přínosná je osmá kapitola **Obraz ležácké tragédie v české společnosti** (s. 161-169) - 8.1 Ležáky v roce 1942, 8.2 Ležáky v roce 1945-1948, 8.3 Ležáky v letech 1948-1968, 8.4 Ležáky v letech 1968-1989, 8.5 Ležáky od roku 1989. Je sice relativně krátká, ale velice výstižná. Svým způsobem to jsou dějiny Ležáků od jejich zániku. Autor se věnuje literatuře k ležácké tragédii a současně názorně ukazuje, jak která politická reprezentace k této tragické události přistupovala či přistupuje! Autor na s. 168-169 napsal: „*Vzpomínková akce na Ležákách má dnes opět charakter uctění památky všech zavražděných obyvatel. Opět se střídají u řečnického pultu hosté, mezi nimi politici, avšak musím z vlastní zkušenosti potvrdit, že z jejich slov již nepoznáte stranickou příslušnost. Nejde o populistické fráze, alespoň ne o otevřeně prezentované. Řečníky jsou nejčastěji občané České republiky, ale najdeme mezi nimi i občany Nizozemí, Velké Británie nebo dokonce Německa. Bolavá rána, kterou to malé údolíčko utrpělo, se pomalu hojí. Převážně starší generace, která válku poznala na vlastní kůži, je již mnohem více ochotna o ní mluvit a sama sobě přiznat, že po šedesáti letech nemá smysl být zatrpklý vůči Němcům, ale má smysl hovořit o tom, jaký byl nacismus a co dokázal napáchat. Ač paradoxně slouží dnes Ležáky jako místo, kde se historie nezapomíná, ale rok od roku se začíná více hovořit o současnosti a nové budoucnosti. Ležáky dostali plného uznání a zájmu politické reprezentace v roce 2005, kdy přijel na vzpomínkovou slavnost prezident Václav Klaus.*“

Závěr (s. 170-172) stručně rekapituluje informace získané formou dílčích sond, včetně materiálů uložených v německých archivech! Vojtěch Kyncl ve své DP prezentuje, formou sond do určitých nosných témat, celou řadu nových pohledů a nového kladení otázek, se kterými se bude české dějepiscectví postupně vypořádávat, jako se s celou škálou otázek a problémů, kdo a jak podporoval nacisty, fašisty vypořádávají u našich západních a jižních sousedů, tedy v Německu či v Rakousku. Útěchou nám zatím nemůže a nesmí být ani ten fakt, že i zdejší výzkum je dosud neúplný, není ještě zdaleka všezahrnující a trpí četnými problémy

a nedostatky. Jedním z důvodů, který ovšem platí i v Česku, je ale i ta okolnost, že pro určitou část stále rychleji mizící populace představují události druhé světové války, okupace, odboje a kolaborace dosud stále živou a dosti bolavou životní zkušenost, která je ale přitom, i přes velkou dávku nezbytné empatie, velice těžko sdělitelná.

Oceňuji velice zodpovědný a pečlivý přístup diplomanta k celé práci, což nejlépe dokumentují Kynclovy podrobné teritoriální znalosti problematiky z Pardubicka, včetně činnosti čsl. výsadek i jejich protivníků gestapáků. Důležité je upozornit na množství detailních znalostí a informací (personálních, prosopografických i každodenních), které diplomat zdárně využil při popisu činnosti represivního aparátu, symbolu zřůdnosti nacistického režimu (gestapa, včetně dalších složek ozbrojené moci, jako třeba SD). Stranou jeho zájmu nezůstala ani problematika kolaborace v podobě spolupráce gestapa s konfidenty. Následují neméně zajímavé srovnání Ležáků a Lidic, jakož i vhledy na činnost a zázemí vysílačky Libuše a na práce odbojářů ve mlýně v Ležákách. Lze se jen těšit, že po dohledání dalších potřebných archivních materiálů, po dotažení dalších potřebných dílčích sond bude, jak doufám, pan diplomant (v rámci svého předpokládaného dalšího studia, ať již v Německu či Česku) úspěšně přistoupí k potřebné syntéze všech nashromážděných poznatků.

Předloženou DP, která má v potřebném pořádku i **Prameny a literatura** (s. 173-179), **Seznam zkratk** (s. 180) a **Seznam příloh** (s. 181-193), obsahující 24 černobílých a velice cenných černobílých fotografií, bych po nezbytném upravení, spočívající v odstranění některých marginálních drobností, doporučil jednak pro soutěž o cenu dr. E. Beneše v Sezimově Ústí, později, po dalším dopracování i jako práci ke Státní rigorózní zkoušce a následně i ke knižnímu vydání!

Předloženou diplomovou práci pana Vojtěcha Kyncla proto velice rád **doporučuji k obhajobě a hodnotím stupněm výborně**.

České Budějovice 15. dubna 2007

PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.